

Vejrmeldinger

Dan Ringgaard: *Årsværk. En kritikers dagbog*. Aarhus: Aarhus Universitetsforlag 2017, 460 sider, 349 kr.

Dan Ringgaards *Årsværk. En kritikers dagbog* vil være mange ting på en gang: en dagbogsagtig krønike med refleksioner over litteratur, film, arkitektur, aktuelle humanistiske og litterære teorier, og – sidst men ikke mindst – glæden ved at forholde sig til det naturfænomen, der danner rammen om det hele: vejret. *Årsværk* ånder simpelthen af skrive- og læselyst, men bogen er også lidt af en rodekasse med ideer, tilløb og overvejelser, der ligesom vejret gør indtryk af aldrig at være bragt til ende. Bogens mangfoldighed har til dels at gøre med dagbogsgenren, som jo kendetegnes ved at have sit umiddelbare udspring i, at teksten følger hverdagens omskiftelige, mere eller mindre tilfældige hændelser. For de fleste dagbogsforfattere og kronikører er spontaniteten i det skrevne lidt af en gemmeleg med læseren, da teksten ofte gennemskrives og omarbejdes ud fra praktiske, etiske eller æstetiske hensyn. Også i *Årsværk* må der være foretaget en række justeringer, efterrationaliseringer og redaktionelle indgreb, hvilket er med til at gøre bogen mere læseværdig end som så.

Genremæssigt er *Årsværk* således en dagbog med modifikationer, idet den godt nok er tidsfæstet i 2015 og har en kronologisk grundstruktur, men samtidig er bogen en broget samling af intellektuelle refleksioner over litteratur, arkitektur, film, byplanlægning, mm. Derimod er dagbogens sædvanlige inventar af hverdagshændelser og petitesser stort set fraværende i *Årsværk*, med undtagelsen af en række punktnedslag om vejret, som udgør et af bogens tilbagevendende hovedtemaer. Specielt med henblik på de mange spændende overvejelser om vejret – om hvilke roller vejret har spillet i litteraturhistorien – er det måske bedre at betegne *Årsværk* som en almanak, end en dagbog, idet bogen tidsmæssigt blot dækker et enkelt år, og fordi ordet årsværk primært har at gøre med arbejdstid og ikke med alle mulige andre gøremål. Desuden plejer en almanak at være lidt af en pose blandede bolsjer. Om ikke andet, så udtrykker *Årsværk* tænkningens processuelle karakter og i stedet for at fokusere på slutresultatets heureka, tillader forfatteren os et kik over skulderen på sit *work in progress*.

På trods af de mange skiftende emner, essayistiske tilløb, bugtende ræsonnementer og skiftende lokaliteter – idet teksten blev til i Århus, Los Angeles og Buenos Aires – sættes bogens ellers snævre stoflige spillerum ind i en større globaliseringssammenhæng. Hele maskineriet holdes dog på plads af en afslappet omgang med genrerammerne og et par selvvalgte udgangspunkter eller formelle benspænd. Hvad det sidste angår, er der noget

tvetydigt ved Ringgaards valg af en særlig tekstopsætning, der går ud på, at teksten – bortset fra forordet og litteraturlisten bagest i bogen – stort set er renset for kursivering, spørgsmålstegn, mm. Resultatet er, at læsetempoet sættes ned, og læseren tvinges til at tilpasse sig tekstens egne rytmer, og samtidig bliver man eftertrykkeligt mindet om bogens karakter af tekstlighed. Denne form for typografisk guerillakrig med læseren er udsprunget fra Ringgaards overvejelser omkring forholdet mellem litterære og ikke-litterære tekster, noget som bl.a. fører til en række analyser af readymades og Kenneth Goldsmiths *Uncreative Writing*. Men bogens typografiske fiffigheder har også at gøre med Ringgaards æstetiske program, der forsøger at vække læserens bevidsthed om sin egen læsepraksis. I stedet for at forsluge sig på bogens ord er det for Ringgaard mindst lige så væsentligt, at den påtænkte læser tager sig tid til virkelig – aktiv – læsning. Og da spiller tegnsætning, og ikke mindst punktummet, en stor rolle som “et rytmisk princip, et ånde-dræt som trodser den ordinære tegnsætning” (s. 219). Med udgangspunkt i Gadamer slår Dan Ringgaard derfor til lyd for en form for “dvælende læsning”, der anser det at læse for en skabende aktivitet frem for blot en passiv tilegnelse af tekst.

Årsværk gør også et nummer ud af at vise, hvor relevant litteraturen stadigvæk er – på trods af det væld af andre kunstneriske udtryksformer, der i de senere årtier er kommet til, og som alle konkurrerer om folks opmærksomhed og kunstneriske og underholdningsmæssige behov. Ikke for at lægge afstand mellem kanonisk litteratur på den ene side, og film og tv-serier som *Mad Men* og *House of Cards* på den anden side, men tværtimod for at vise deres berøringsflader og slægtskaber. For Ringgaard accepterer, at litteraturen som det overordnede borgerlige dannelsesmedie har udspillet sin rolle, og at den i dag (blot) er en kunstnerisk niche i en gennemrationaliseret og nytteorienteret verden, hvor der alligevel må være plads til at sige imod, at svømme imod strømmen. Og denne rolle, som “en modstandslomme i en modernitet hvor det nye har mistet sin mening” (s. 134), passer litteraturen som fod i hose.

I de senere år har Ringgaard ofte beskæftiget sig med rum og steder, og denne gang er han primært interesseret i vejret, ikke blot som litterært fænomen eller ud fra en vis meteorologisk *faible*, men vejret som en fællesmenneskelig grundbetingelse, et uudtømmeligt samtaleemne og noget, som hele tiden er til stede, men ofte overses. Vejret er hverdagens baggrundstæppe og er med til at ledsage og kolorere vores oplevelser og minder, og med udgangspunkt i medieguruen Marshall McLuhan arbejder Ringgaard sig frem til ideen om, at “vejret er et medie [...] vi oplever vores omverden igennem, snarere end en genstand i denne omverden.” (s. 69). Ringgaard har en forkærlighed for at arbejde ud fra koncepter, som i *Årsværk* er vejret, som han så undersøger og kortlægger ved hjælp af formelle begrænsninger og med udgangspunkt i vejret som medie. Ved at fravælge bestemte elementer, træder andre ting med større klarhed frem, og dermed aktiveres der nye diskursive lag i de sproglige registre. I den forstand lægger Ringgaards projekt med *Årsværk* sig i forlængelse af Georges Perecs mikro-realistiske dokumentarprojekt, hvori han foretager minutiøse observationer på et bestemt sted i Paris, og Jørgen Leths dokumentarfilm, som Ringgaard tidligere har beskæftiget sig med. Perspektivændring, redundans og gentagelse, uden at være identisk med noget tidligere, er både nøglebegreber og strukturprincipper i *Årsværk*.

Betragtet som intellektuel almanak lever *Årsværk* op til forventningerne, eftersom den indeholder indfald, ideer, tilløb til projekter, overvejelser i forbindelse med læseoplevel-

ser og specielt essayistiske penneprøver. Og Ringgaard benytter sig også af litterære virkemidler, hvad enten han nu skriver om film, litteratur eller noget helt tredje, for hele tiden bærer teksten præg af stor sproglig bevidsthed og skrivelyst, og den sproglige variation i *Årsværk* er en fornøjelse at blive udsat for. Enkelte afsnit er korte og kompakte, hvorimod andre præges af guirlander af lange sætninger, der gør, at man nærmest vikles ind i tekststrømmen. Dette gælder eksempelvis et stort afsnit om filmen *Hesten fra Torino*.

Årsværk er også en omfattende kavalkade af store og dagsaktuelle tænkere såsom: Bruno Latour, Hans Ulrich Gumbrecht, Giorgio Agamben, Tim Ingold, etc. Men heldigvis er bogen ikke blot et opvisningsnummer af, hvad der p.t. topper på det omskiftelige humanistiske ideers aktiemarked. *Årsværk* rummer også en række gode tekstlæsninger af aktuelle skønlitterære værker og forfatterskaber, specielt Hans Otto Jørgensen læses nænsomt og præcist, mens også en gammel travet som Johs. V. Jensen får en kærlig behandling. Et langt afsnit om haiku-digtning, og især omtalen af den japanske digter Matsuo Bashō, er fantastisk interessant læsning.

Da undertegnede var i gang med denne anmeldelse, udkom Martin Glaz Serups, i alle henseender mere begrænsede, lille bog *Læsesteder*. Ligesom *Årsværk* har *Læsesteder* en kronologi, er forløbspræget, handler om litterære oplevelser og de steder, hvor oplevelserne fandt sted. Men Ringgaard er klart mere udadvendt, pædagogisk og formidlings- og forskningsorienteret end Glaz Serup, der primært henvender sig til lystlæsere og litterære *afficionados*. Og han gør det yderst charmerende, i form af små lystfulde, upræsentiose notitser. En større forskel med Ringgaards bog er dog, at Glaz Serup også inddrager det private og fortæller frit fra leveren om rejse- og livsfæller og om små hverdagshændelser, der perspektiverer de litterære oplevelser. Denne mere intime side af et liv med litteraturen i centrum er stort set fraværende hos Ringgaard. Det er ikke noget at klage over, men af og til kunne man godt ønske sig et lille indblik i de mere private gemakker og afkroge, især for at mærke lidt mere puls, når det drejer sig om litteraturens kunstneriske forførelseskraft og dens vedvarende betydning. For Ringgaard kan noget så banalt og hverdagsagtigt som vejrmeldingen forvandles til litteratur, fordi vejrmeldingen som "lille fortælling er indlejret i den store fortælling som består af de buer som årstidene skriver hen over året" (s. 401). Iagttagelser af denne type kunne man godt ønske sig lidt flere af i *Årsværk*. For selvom Dan Ringgaard hævder, at *Årsværk* er en kritikers dagbog og "nødvendigvis [må] handle mere om de bøger han læser, end om ham selv, men den kan i sagens natur ikke handle om litteraturen uden også at handle om ham selv" (s. 338), fastholder Ringgaard alligevel en mærkbar distance til læseren. Jeg plæderer ikke for, at han burde lefle for autofiktionens uafladelige strøm af ligegyldigheder forklædt som litteratur, men for en lidt mere stringent inddragelse af essayistikkens grundide, nemlig teksten som laboratorium og prøverum, og gerne uden alt for mange hjælpetropper, livrem eller seler.

Dan Ringgaards *Årsværk* er en bog, der vil være rigtig mange ting på en gang, men det lykkes forfatteren forbavsende godt at klare skærene – for dem er der også mange af – og han har fået skrevet en læseværdig, sprænglært men heldigvis også meget inspirerende bog. Og måske vil det vise sig, at *Årsværk* blev begyndelsen på en særlig sprælsk essayistisk linje i Ringgaards allerede imponerende forfatterskab?